

CÂND TRADIȚIA UMBREȘTE EGALITATEA

Cum sunt văzute rolurile de gen în procesul decizional?

Chișinău 2025

Acest produs a fost realizat de Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, cu susținerea proiectului „Consolidarea rezilienței democratice în Moldova”, implementat de PNUD Moldova, în parteneriat cu UN Women Moldova și finanțat de Norvegia, Canada, Suedia și Danemarca. Conținutul acestui material aparține autorilor și nu reflectă în mod neapărat viziunea ONU, inclusiv a PNUD, a statelor membre ale ONU sau a donatorilor.

CUPRINS

INTRODUCERE	3
PERCEPȚIILE ALEGĂTORILOR CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA FEMEILOR ÎN VIAȚA POLITICĂ.....	4
PERCEPȚIILE ALEGĂTORILOR CU PRIVIRE LA GRUPURILE SUBREPREZENTATE ÎN FUNCȚIILE DECISIVE	9
IMPLICAREA ALEGĂTORILOR ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ ȘI PERCEPȚIILE LOR	12
CONSTATĂRI.....	15
METODOLOGIE	16
ABORDAREA ANALITICĂ PRIVIND CLUSTERELE DE ALEGĂTORI	16
DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE	18

AUTOARE:

Alina ANDRONACHE
Alexandra ERMOLENCO

INTRODUCERE

La 28 septembrie 2025, în Republica Moldova vor avea loc alegerile parlamentare ordinare pentru alegerea celor 101 deputați în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XII-a, unicul organ legislativ și reprezentativ suprem al poporului. Scrutinul va fi declarat valabil dacă la urne se vor prezenta cel puțin o treime dintre alegătorii înscriși în listele electorale. Accesul în Parlament este condiționat de atingerea pragului electoral stabilit de legislație: 5% pentru partide politice, 7% pentru blocuri electorale și 2% pentru candidații independenți. Acest scrutin va reprezenta un test esențial pentru consolidarea democrației în Republica Moldova și pentru evaluarea modului în care sunt respectate principiile egalității de șanse și reprezentare echitabilă între femei și bărbați.

Scrutinele electorale nu sunt doar exerciții de vot, ci momente definitorii care indică nivelul de maturitate democratică al unei societăți. Ele oferă cadrul prin care putem observa în ce măsură principiile egalității de gen, consacrate în legislație, sunt transpuse în realități practice și se reflectă în procesul de selectare și alegere a candidaților. Alegerile devin astfel un barometru al deschiderii societății către participarea echitabilă a femeilor și bărbaților în viața politică, relevând atât progresele obținute prin politici și mecanisme de reglementare, cât și barierele persistente – de la stereotipuri și percepții discriminatorii, până la acces inegal la resurse și vizibilitate publică.

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) monitorizează alegerile parlamentare și locale din perspectiva egalității de gen mai mult de 15 ani. Analiza alegerilor parlamentare ordinare din 28 septembrie 2025 cuprinde mai multe direcții: **(i)** modul în care bărbații și femeile sunt prezentați pe lista candidaților: respectarea cotei minime de reprezentare de 40% pentru ambele sexe în etapa de întocmire a listelor de candidați pentru alegerile parlamentare anticipate și poziționarea candidaților pe liste în conformitate cu cea mai recentă legislație (minimum patru candidați la fiecare zece locuri); **(ii)** veniturile și posibilitățile economice ale candidaților de sex masculin și feminin: analiza declarațiilor de venit ale candidaților și ale candidatelor și corelarea acestora cu prezența lor pe listele de candidați; **(iii)** accesul candidaților de sex masculin și feminin la mass-media: analiza acoperă patru tipuri de produse media: știri, talk-show-uri, dezbateri electorale și spoturi. Scopul monitorizării este de a identifica nivelul de prezență al femeilor, în general, în mass-media televizată în timpul campaniei electorale și corelarea acestora cu prezența pe listele de candidați. **(iv)** percepțiile alegătorilor asupra femeilor și bărbaților candidați: această analiză se bazează pe o cercetare a viziunilor cu privire la rolurile de gen în familie, gospodărie și societate; **(v)** programele electorale ale partidelor: examinarea angajamentelor politice privind egalitatea de gen și incluziunea, prin evaluarea măsurilor și promisiunilor formulate în programele electorale și a disponibilității partidelor de a sprijini inițiative legislative în acest domeniu; **(vi)** analiza de gen a organelor electorale ierarhic inferioare și a aparatului electoral: evaluarea componenței consiliilor de circumscripție, a birourilor electorale și a operatorilor din sistemul electronic, în vederea identificării gradului de respectare a principiului echilibrului de gen și a barierelor care pot limita participarea femeilor în structurile de administrare a alegerilor.

Prezentul raport reprezintă prima analiză din seria de rapoarte elaborate de Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) în cadrul scrutinului parlamentar din 2025 și are drept obiectiv investigarea percepțiilor alegătorilor cu privire la rolurile de gen, la implicarea femeilor și bărbaților în politică și la modul în care aceste percepții influențează participarea lor la procesul electoral. Analiza se concentrează pe modul în care stereotipurile și atitudinile sociale condiționează șansele reale ale femeilor și bărbaților de a accede în funcții electivă și de a fi acceptați de către electorat ca lideri politici legitimi. Prin intermediul acestei cercetări, CPD își propune nu doar să măsoare persistența sau dinamica stereotipurilor, ci și să ofere o bază de date empirică solidă care să servească drept fundament pentru politici publice, programe educaționale și campanii de informare. Scopul final este de a contribui la reducerea prejudecăților de gen, la încurajarea participării egale a femeilor și bărbaților în viața politică și la consolidarea unei democrații autentice și incluzive în Republica Moldova.

PERCEPȚIILE ALEĂTORILOR CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA FEMEILOR ÎN VIAȚA POLITICĂ

Stereotipurile de gen privind rolul femeii în societate nu doar persistă, ci se accentuează. Datele din ultimii ani arată că, deși există unele fluctuații, stereotipurile de gen continuă să fie puternic împărtășite de o parte importantă a populației și chiar se intensifică. Ponderea celor care consideră că femeile „nu au ce căuta în politică” a crescut de la 18,2% în 2021 la 26,2% în 2025, ceea ce reflectă o consolidare a atitudinilor negative față de implicarea femeilor în procesul politic. În paralel, percepția că femeile sunt „mai puțin capabile să ocupe funcții de conducere” se menține relativ constantă, la un nivel ridicat de aproape 20%, ceea ce confirmă persistența prejudecăților legate de competențele femeilor. Mult mai pronunțate sunt stereotipurile ce vizează viața privată. Proporția celor care consideră că „destinul femeii este familia și gospodăria” a crescut semnificativ, de la 47,9% în 2021 la 62,4% în 2025. În același timp, aproape 70% dintre respondenți cred că „este mai mult de datoria bărbaților să aducă bani în casă”, iar peste 55% că „treburile casnice” revin în special femeilor. Această tendință paradoxală poate fi explicată prin mai mulți factori. Pe de o parte, persistă așteptările tradiționale din partea societății, conform cărora femeile trebuie să își asume prioritar responsabilități de îngrijire a familiei și gospodăriei, iar implicarea lor în politică este percepută ca o abatere de la aceste roluri. Pe de altă parte, multiplele crize cu care s-a confruntat Republica Moldova între 2020 și 2024 – criza energetică, pandemia, crizele de securitate și inflația – au fost asociate cu liderii politici aflați la conducere, majoritar femei. Deși aceste crize au fost globale și structurale, responsabilitatea pentru efectele lor a fost atribuită disproporționat femeilor aflate în funcții de decizie, ceea ce a întărit percepțiile critice și a alimentat ideea falsă că femeile ar fi mai puțin competente să conducă un stat. Un alt factor major care a contribuit la consolidarea stereotipurilor îl constituie creșterea vizibilă a discursurilor de ură și a atacurilor sexiste la adresa femeilor politiciene. Conform raportului Promo-LEX¹ privind discursul de ură în alegerile din 2024, femeile au fost printre cele mai frecvent vizate grupuri sociale, alături de comunitatea LGBTQI+ și de politicieni în general, fiind ținta a zeci de cazuri de atacuri sexiste și denigratoare în mass-media și pe rețelele de socializare. Aceste atacuri nu doar reflectă, ci și alimentează percepțiile tradiționaliste, contribuind la descurajarea femeilor de a intra în politică și la consolidarea opiniei publice potrivit căreia rolul lor ar trebui să rămână preponderent în îngrijirea familiei și copiilor.

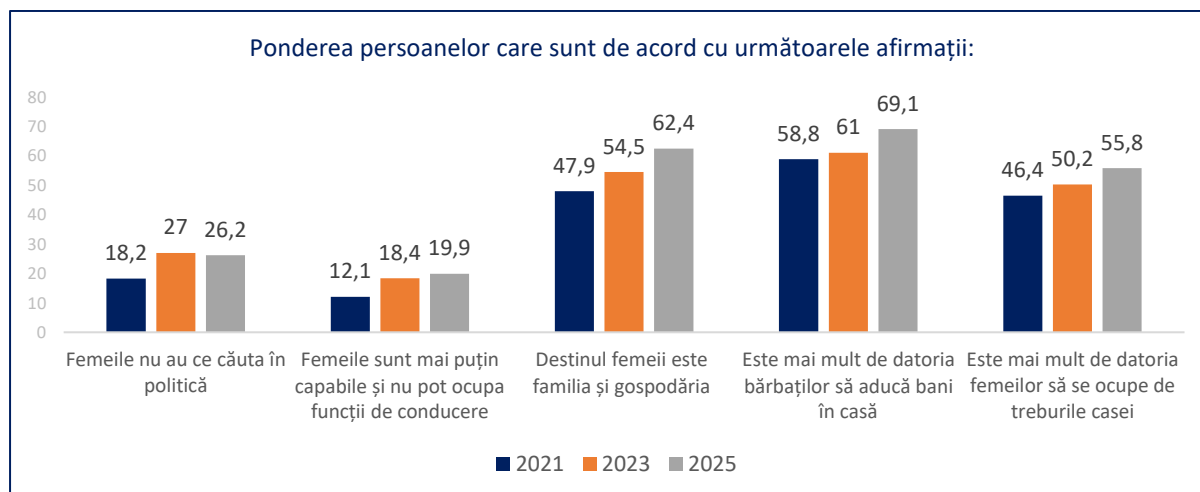

Figura 1. Percepțiile populației cu privire la rolul femeii în viața publică și privată, 2021-2025, %
Sursa: Studiu CPD, 2025

¹ https://promolex.md/wp-content/uploads/2025/02/raport-du_ap_rrc_2024_machetat_2025-1.pdf

Stereotipurile de gen s-au accentuat mai ales în rândul bărbaților, al persoanelor cu educație redusă și al celor din mediul rural. Conform datelor de mai jos, între 2021 și 2025 s-a înregistrat o creștere semnificativă a ponderii persoanelor care împărtășesc stereotipuri despre rolul femeii în familie și în procesul decizional, în special în anumite categorii sociale. Cel mai vizibil salt este în rândul bărbaților, unde ponderea a crescut de la 35,6% în 2021 la 46% în 2025 (cu 10,4 p.p.), ceea ce confirmă că ei rămân principalii purtători ai concepțiilor tradiționaliste, or, aproape fiecare al doilea bărbat împărtășește astfel de concepții. Diferențele sunt vizibile și după nivelul de educație, unde persoanele cu studii incomplete sau medii generale înregistrează cele mai înalte valori de conformare cu afirmațiile oferite (58,5% și respectiv 47,6%), în timp ce în rândul celor cu studii superioare ponderea se menține mai scăzută decât în celelalte grupuri de respondenți (27%). Mediul de reședință accentuează aceste discrepanțe: în prezent, aproape jumătate dintre locuitorii din zonele rurale împărtășesc stereotipuri, față de 33,6% dintre respondenții din mediul urban, ceea ce reconfirmă proeminența unei culturi tradiționaliste mai puternice în zonele rurale. Și statutul ocupațional evidențiază diferențe destul de semnificative, confirmând că stereotipurile sunt mai răspândite printre persoanele economic inactive (43,3%) decât printre cele active (32,3%). În ceea ce privește nivelul socio-economic, ele sunt mai frecvente în rândul persoanelor cu venituri scăzute (36,5%) și mai reduse în rândul celor cu niveluri medii și înalte. În același timp, constatăm o tendință îngrijorătoare din perspectivă de vârstă: în timp ce ponderea persoanelor 60+ ani care împărtășesc stereotipurile de gen rămâne destul de înaltă (45,5%), stereotipurile cresc puternic și în rândul tinerilor de 18–29 de ani, ajungând la o pondere de 37,6% de respondenți în 2025, comparativ cu 27,6% în 2021. Prin urmare, se evidențiază o tendință foarte alarmantă de perpetuare a stereotipurilor de gen, ba chiar și consolidare a mentalităților tradiționaliste printre cei mai tineri, contrar așteptărilor legate de o deschidere mai mare spre egalitate.

**Media respondenților care au afirmat că sunt Total de acord sau mai degrabă de acord cu următoarele afirmații: "Femeile nu au ce căuta în politică"; " Femeile sunt mai puțin capabile și nu pot ocupa funcții de conducere", "Destinul femeii este familia și gospodăria", "Este mai mult de datoria femeilor să se ocupe de treburile casei".*

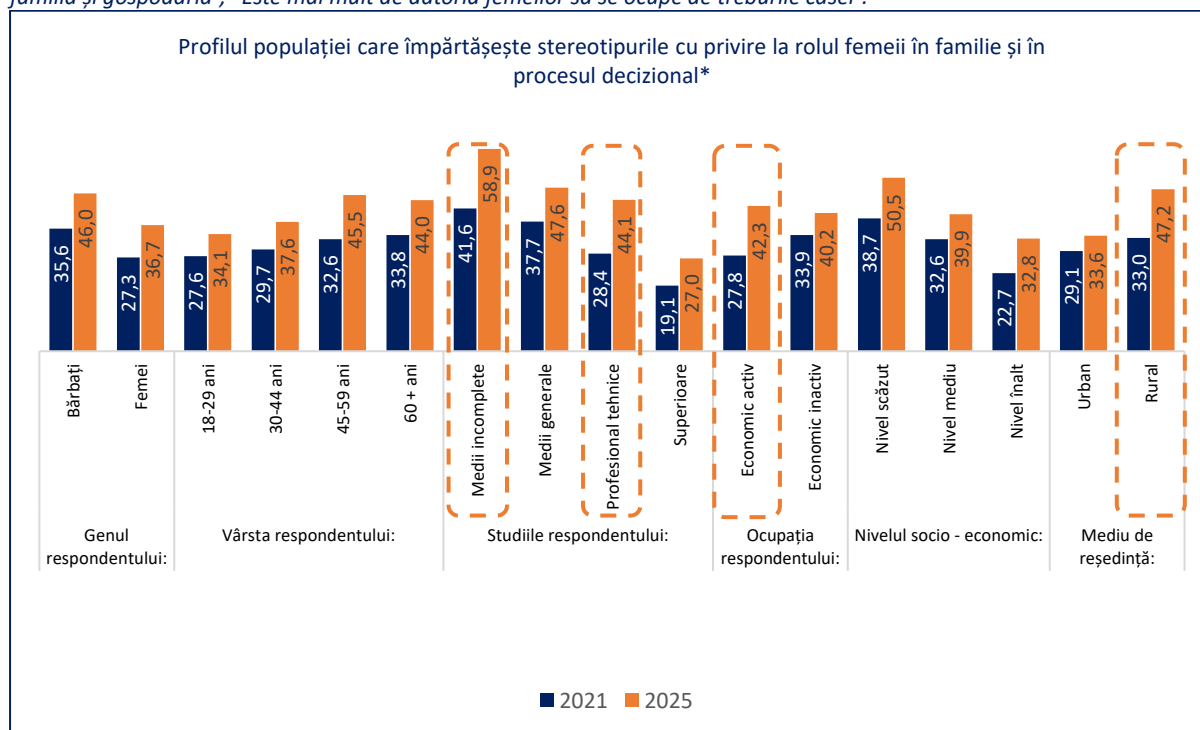

Figura 2. Profilul populației care împărtășește stereotipuri de gen privind rolul femeii în familie și procesul decizional, pe categorii socio-demografice, 2021, 2025, %

Sursa: Studiu CPD, 2021 - 2025

Preferințele alegătorilor rămân puternic orientate spre bărbați în funcțiile publice și electiv. Conform datelor cercetării, majoritatea respondenților continuă să asocieze funcțiile de conducere cu

bărbați, iar femeile sunt preferate doar pentru roluri percepute drept „mai apropiate de familie și comunitate”. Astfel, aproape o treime dintre cetățeni (31,7%) ar prefera un bărbat în funcția de președinte al țării, comparativ cu doar 3,3% care ar alege o femeie. Aceeași tendință se menține și pentru funcția de deputat (23,2% pentru bărbați vs. 3,2% pentru femei), primar/ă (27% vs. 3,5%) și președinte/ă de raion (27,4% vs. 2,9%). Chiar și la nivel local, în cazul membrilor consiliilor raionale sau locale, preferința pentru bărbați rămâne de patru ori mai mare decât pentru femei. Singurele poziții unde femeilor li se oferă o mai mare predilecție sunt cele din zona educațională și familială: funcția de director/directoare de școală (17% pentru femei vs. 16,9% pentru bărbați) și cea de președintă a comitetului de părinți (12,2% pentru femei, egală cu procentul pentru bărbați). Aceasta confirmă persistența percepției tradiționaliste potrivit căreia femeile sunt mai potrivite pentru domenii asociate educației și îngrijirii, iar bărbații pentru poziții de conducere în stat. Evoluția preferințelor pentru funcția de deputat între 2019 și 2025 întărește aceeași concluzie. În 2023, aproape fiecare al treilea alegător ar fi preferat un bărbat în această funcție, în timp ce doar 5% ar fi ales o femeie. Chiar dacă în 2025 preferința pentru bărbați a scăzut ușor la 23,2%, diferența față de femei rămâne covârșitoare (3,2%). Aceste preferințe transpun direct răspunsurile anterioare privind rolurile de gen, unde femeile sunt percepute ca aparținând sferei familiale și gospodărești, iar bărbații ca fiind mai potriviți pentru funcții de conducere și reprezentare politică.

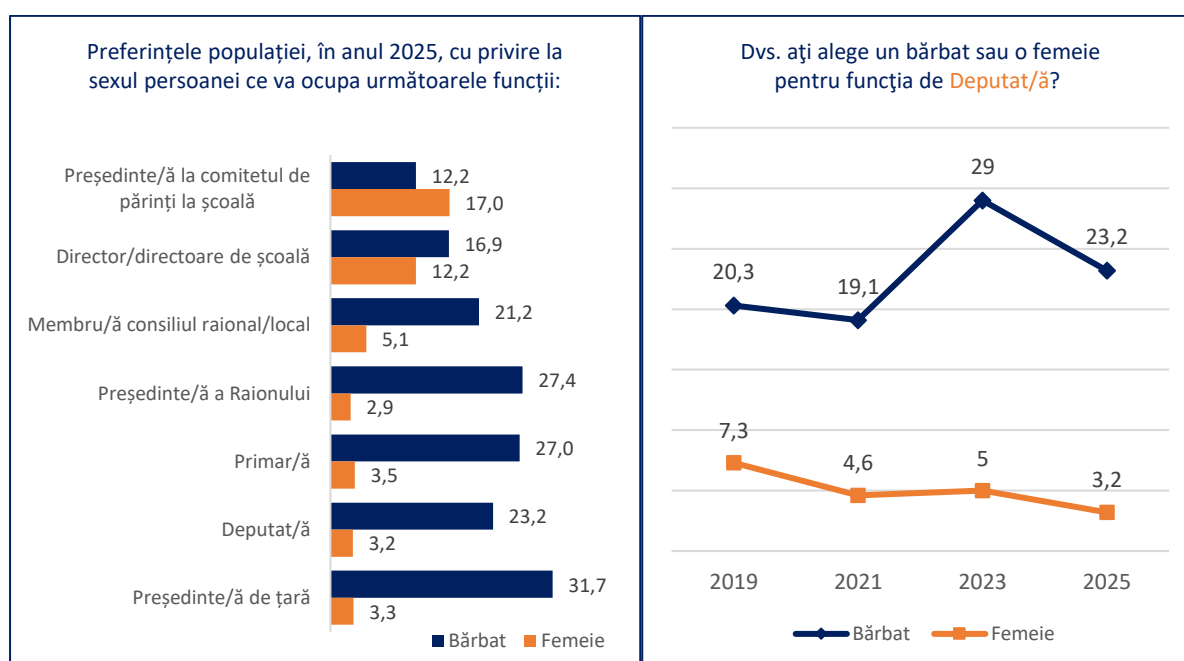

Figura 3. Preferințele populației privind sexul persoanei pentru funcțiile publice și electiv, pe sexe, %
Sursa: Studiu CPD, 2019 – 2025

Oamenii atribuie deputaților o serie de caracteristici considerate esențiale pentru a fi percepuți ca reprezentanți legitimi ai societății. Cele mai importante cinci calități sunt: să fie o persoană simplă din societate care înțelege problemele populației (80,3%); să aibă experiență politică (80,0%); să aibă experiență în business/management (71,6%); să aibă studii superioare în Moldova (74,2%); și să fie o persoană cu surse financiare (63,8%). Pe lângă aceste criterii, se observă o creștere a importanței unor elemente tradiționale și conservatoare. Ponderea celor pentru care criteriile decisive pentru un deputat, ca: apartenența religioasă a crescut de la 33,3% în 2021 la 53,6% în 2025, faptul de a fi căsătorit/ă de la 37,1% la 44,2%, iar prezența copiilor de la 37,0% la 47,9%. Totodată, și criteriul de vârstă devine mai pregnant: 36,3% dintre respondenți preferă ca deputatul să aibă peste 40 de ani, în timp ce doar 24,9% ar opta pentru o persoană mai tânără de această vârstă. Este alarmant faptul că astfel de criterii, care țin de viața privată, statut familial sau vârstă, și nu de capacitatea de a exercita o funcție publică, câștigă tot mai mult teren, pentru că ele reduc șansele persoanelor necăsătorite, fără copii, tinere sau nereligioase de a fi percepute ca politicieni legitimi și, implicit, restrâng diversitatea în

procesul decizional. Grav este și că aceste criterii, combinate cu preferința declarată pentru bărbați (22,3% vs. doar 6,1% pentru femei), perpetuează imaginea liderului politic ca fiind un bărbat de peste 40 de ani, căsătorit, cu copii, religios, cu experiență politică și managerială, studii superioare obținute în Republica Moldova, resurse financiare proprii și perceput ca „o persoană simplă din societate, care înțelege problemele oamenilor”.

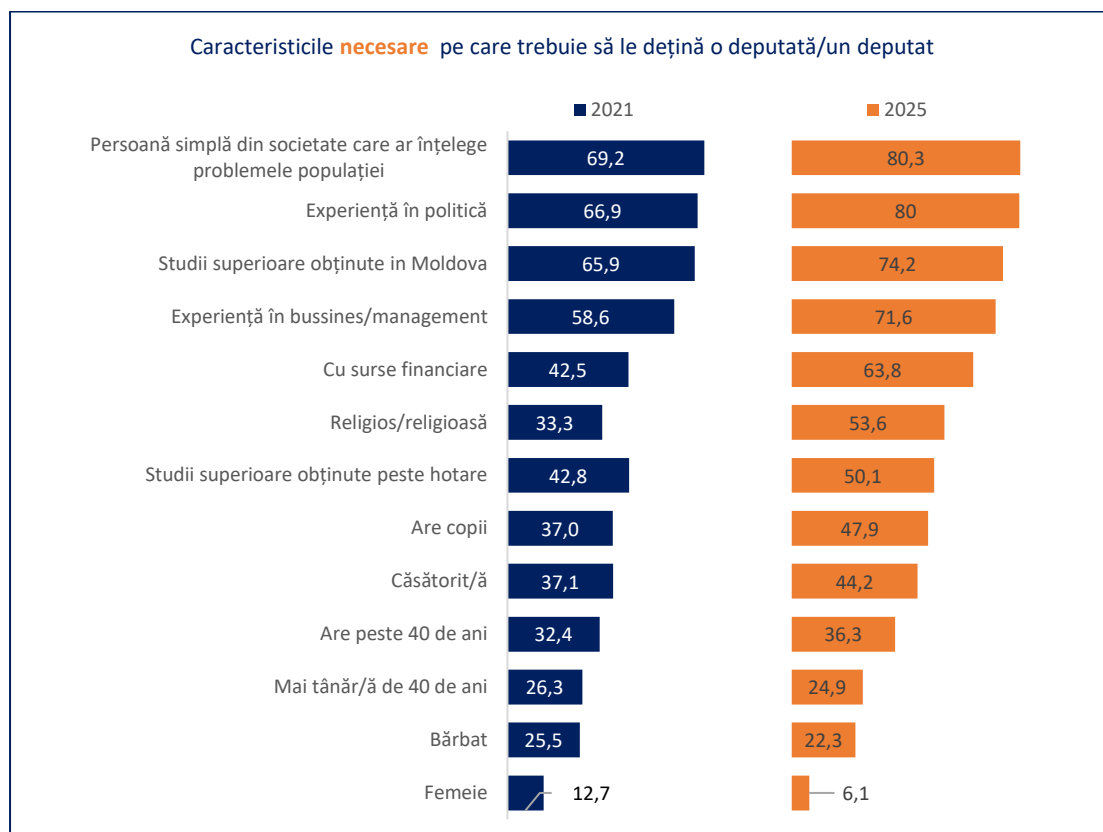

Figura 4. Caracteristicile considerate necesare pentru un/ă deputat/ă ideal(ă), 2021, 2025, %
Sursa: Studiu CPD, 2021 – 2025

Caracteristicile tradiționaliste ca: genul, religia, căsătoria și copiii, sunt considerate „necesare” mai ales de bărbați, persoanele vârstnice și cele cu educație scăzută. În cadrul cercetării ne-am propus să vedem dacă există diferențele dintre grupurile socio-demografice în ceea ce privește caracteristicile considerate necesare pentru un/ă deputat/ă. Datele arată că aceste percepții nu sunt distribuite uniform în societate, ci urmează un tipar clar, marcat de gen, educație, mediu de rezidență și vârstă. Astfel, bărbații menționează mult mai frecvent decât femeile că deputatul ar trebui să fie bărbat (24,5% față de 20,4%), ceea ce sugerează o tendință de autolegitimare a propriei poziții sociale și o rezistență mai mare la ideea participării femeilor în politică. Totuși, paradoxal este că și o parte dintre femei împărtășesc această viziune, ceea ce arată forța stereotipurilor interiorizate. Pe de altă parte, nivelul de educație diferențiază radical atitudinile: respondenții cu studii incomplete sau medii generale sunt cei mai atașați de criteriile religioase și familiale, unde trei din patru consideră că deputatul trebuie să fie religios și peste 60% cred că este esențial să fie căsătorit și să aibă copii. În schimb, în rândul celor cu studii superioare, ponderea e dublu mai mică față de cei cu nivel de studii mai scăzut, ceea ce confirmă că educația joacă un rol crucial în diminuarea percepțiilor tradiționaliste și în orientarea către criterii legate de competență, nu de viața privată. Adicional, observăm că și mediul de trai determină anumite opinii: în rural aproape unul din trei respondenți consideră că deputatul trebuie să fie bărbat și două treimi că trebuie să fie religios, față de doar 16% și 40% în mediul urban. Aceasta reconfirmă cele enunțate mai sus, că în zonele rurale normele tradiționale continuă să aibă o influență semnificativă asupra percepțiilor politice. În planul vârstei, diferențele confirmă o orientare conservatoare mai accentuată în rândul persoanelor de peste 60 de ani, unde aproape două treimi menționează religia și mai mult de jumătate statutul marital și copiii ca fiind criterii esențiale pentru

un deputat. În contrast, printre tineri aceste valori scad semnificativ, doar un sfert considerând că un deputat trebuie să fie căsătorit sau să aibă copii. Această polarizare arată că, deși generațiile tinere se distanțează de tiparul tradițional, acestea nu reușesc să contrabalanseze suficient influența generațiilor mai în vârstă. În contextul celor menționate, concluzionăm că susținerea criteriilor tradiționaliste, precum genul, religia, statutul familial și copiii, este mai caracteristică în rândul bărbaților, persoanelor cu educație scăzută, din mediul rural și de vârstă înaintată. Această realitate arată nu doar persistența stereotipurilor de gen, ci și faptul că ele sunt alimentate și reproduse de condiții sociale, educaționale și culturale, ceea ce face ca barierele simbolice pentru participarea femeilor în politică să fie mai puternice în anumite grupuri decât în altele.

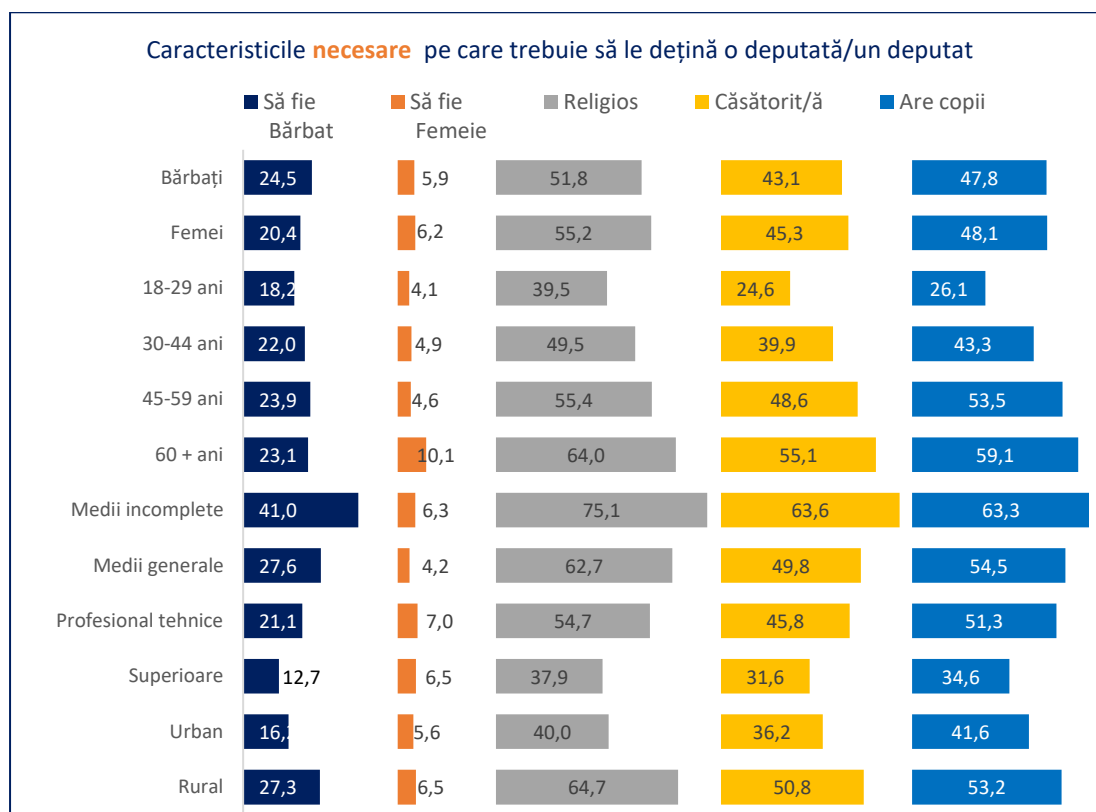

Figura 5. Susținerea caracteristicilor tradiționaliste pentru deputați pe grupuri socio-demografice, %
Sursa: Studiu CPD, 2025

PERCEPȚIILE ALEGĂTORILOR CU PRIVIRE LA GRUPURILE SUBREPREZENTATE ÎN FUNCȚIILE DECISIVE

Doar tinerii sunt văzuți ca având nevoie de o reprezentare mai mare în Parlament, în timp ce în privința femeilor, persoanelor cu dizabilități și minorității, majoritatea consideră că numărul actual este suficient. Datele cercetării relevă diferențe clare în percepția asupra reprezentării în Parlament. Tinerii sunt singura categorie pentru care aproape jumătate dintre respondenți (48,7%) consideră că numărul lor ar trebui să fie mai mare, ceea ce arată o așteptare de reînnoire a clasei politice. În cazul femeilor, aproape jumătate dintre respondenți (49,1%) afirmă că nivelul actual este suficient, și doar 12,2% susțin că ar trebui să fie mai multe. Această opinie poate fi explicată prin faptul că după aplicarea sistemului de cota dublă, ponderea femeilor în Parlament s-a menținut la 40% pe întreaga legislatură trecută. Situația este diferită pentru persoanele cu dizabilități, unde 34,2% cred că reprezentarea este suficientă, deși în realitate nu există niciun deputat cu dizabilități. În cazul minorităților, 38,4% dintre respondenți consideră că nivelul actual de reprezentare este suficient, deși în legislatura precedentă a existat doar un singur deputat care s-a declarat rom.

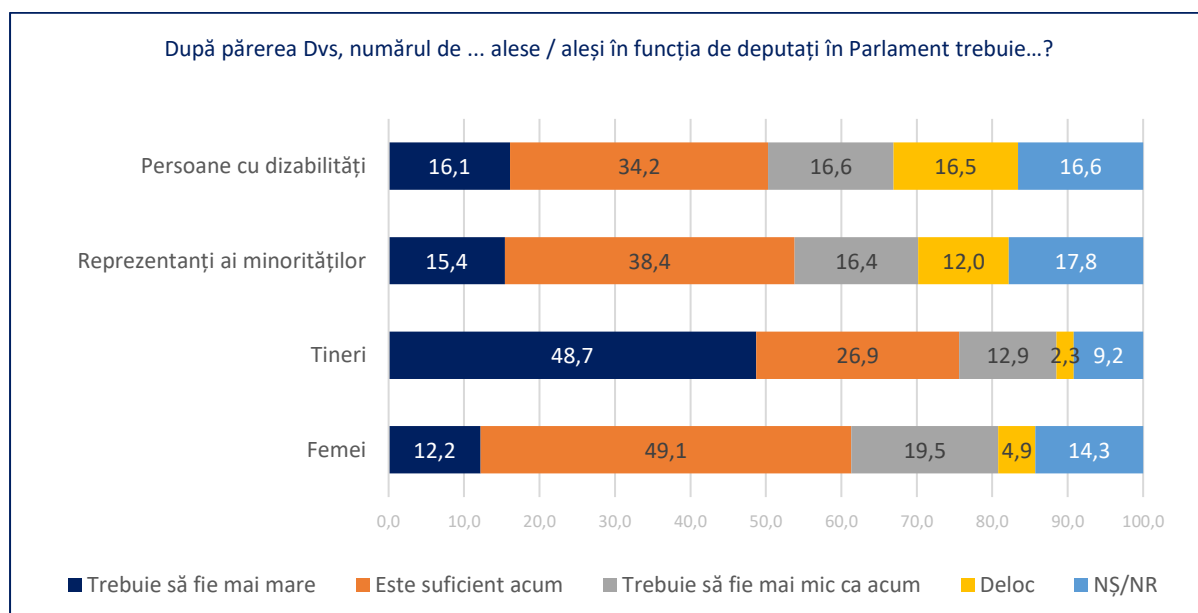

Figura 6. Percepțiile populației privind reprezentarea femeilor, tinerilor, persoanelor cu dizabilități și minorităților în Parlament, %

Sursa: Studiu CPD, 2025

Deși procentele nu sunt foarte mari, există segmente ale populației care exclud explicit femeile, tinerii, persoanele cu dizabilități și reprezentanții minorităților din rândul deputaților. Pentru femei, opoziția este mai puternică în rândul bărbaților (7,1%) și al persoanelor cu educație scăzută, reprezentând 12,2% dintre cei cu studii incomplete și 8,1% dintre cei cu studii medii generale. În cazul tinerilor, nivelul de respingere este mai mic, dar există un vârf în rândul celor cu studii medii generale (3,6%), ceea ce sugerează că percepțiile critice sunt legate mai degrabă de statutul socio-educational decât de vârstă în sine. Pentru reprezentanții minorităților, respingerea este vizibil mai mare, or ponderea celor care consideră că nu trebuie să fie acest grup regăsit în rândul parlamentarelor este de 16,5% în rândul persoanelor de 30–44 de ani și 14,3% în rândul bărbaților. Valorile ridicate la toate nivelurile educaționale (între 10–13%) indică faptul că biasul față de minorități este mai generalizat și nu ține exclusiv de educație. Cel mai alarmant este cazul persoanelor cu dizabilități, unde împotrivirea este mult mai vizibilă: 21% dintre persoanele peste 60 de ani și 21,1% dintre cele cu studii incomplete consideră că acestea nu ar trebui să fie deloc în Parlament. În medie, între 15% și 20% din populație împărtășește această atitudine excludentă, ceea ce confirmă persistența unor prejudecăți grave și

discriminări structurale. În ansamblu, datele arată că rezistența față de o reprezentare diversă în Parlament este alimentată mai ales de bărbați, de persoanele cu nivel scăzut de educație și de categoriile de vârstă mai înaintate. Cele mai puternice prejudecăți se manifestă împotriva persoanelor cu dizabilități și a minorităților, ceea ce arată că incluziunea acestor grupuri rămâne una dintre cele mai mari provocări pentru democrația reprezentativă din Republica Moldova.

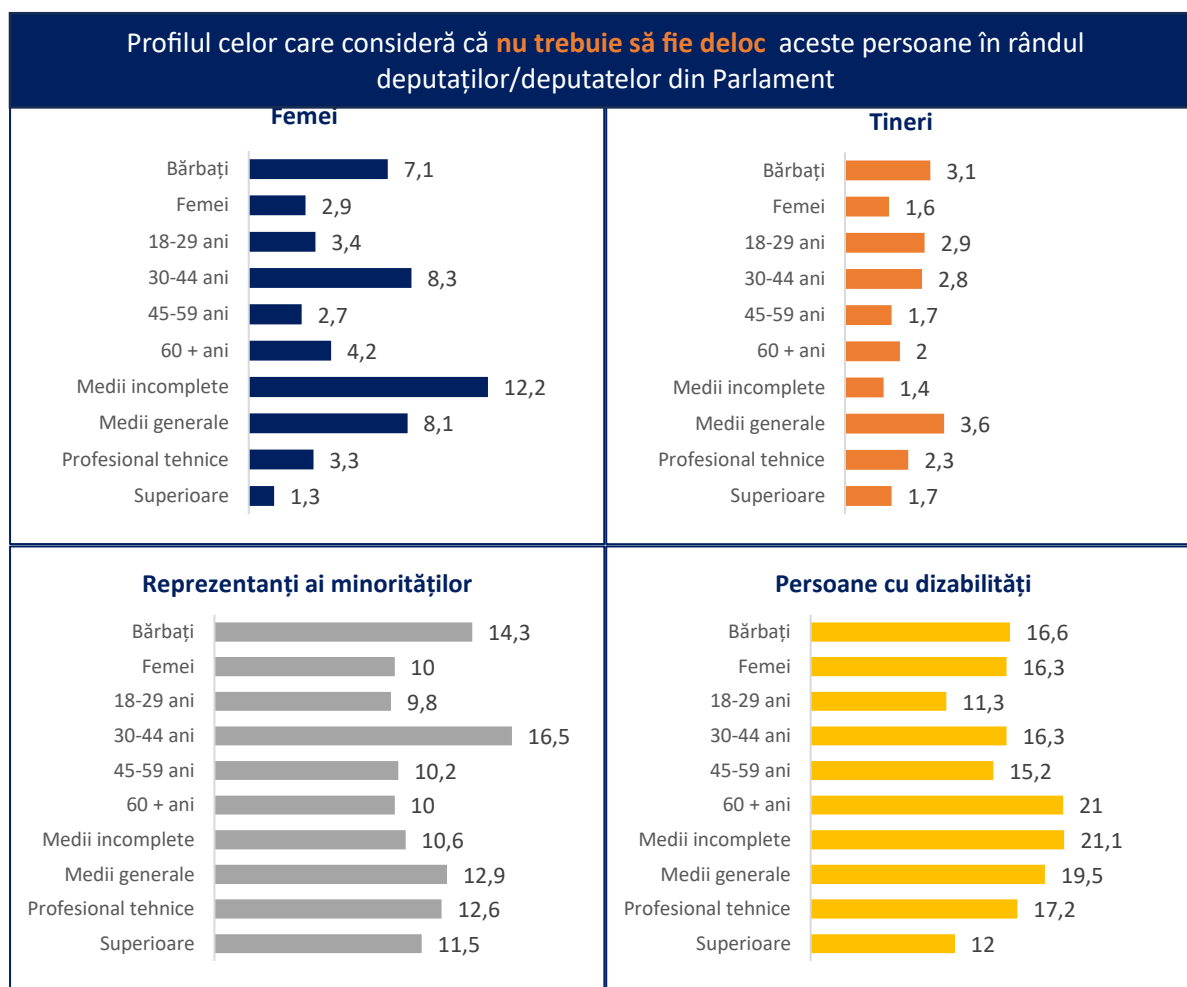

Figura 7. Profilul respondenților care exclud anumite categorii sociale din reprezentarea parlamentară (femei, tineri, minorități, persoane cu dizabilități)

Sursa: Studiu CPD, 2025

Responsabilitățile casnice și rolurile tradiționale sunt văzute ca principala barieră care limitează implicarea femeilor în politică. Datele arată că multe dintre motivele invocate pentru lipsa implicării politice sunt percepute ca afectând în egală măsură femeile și bărbații, de exemplu, percepția că „politică este murdară și coruptă” (77,1%), lipsa resurselor financiare (79,4%) sau lipsa suportului partidelor și a electoratului (peste 75%). Aceste motive țin de contextul general al politicii din Republica Moldova și nu sunt asociate explicit cu diferențe de gen. Totuși, există câteva bariere percepute ca fiind mai specifice femeilor. Cea mai evidentă este legată de responsabilitățile casnice, menționată de 20,5% dintre respondenți, ceea ce confirmă că rolurile tradiționale de îngrijire și muncă domestică continuă să limiteze participarea femeilor. Alte motive atribuite mai frecvent femeilor sunt lipsa încrederii (10,7%), lipsa suportului familiei (8,3%) și presiunea normelor culturale privind rolurile de gen (9,8%). Aceste date arată că, dincolo de barierele structurale comune tuturor, femeile sunt dezavantajate suplimentar de sarcini familiale și stereotipuri sociale. În schimb, câteva obstacole sunt percepute ca mai specifice bărbaților, deși ponderea celor care au afirmat acest lucru este destul de redusă. Printre acestea se numără lipsa suportului din partea altor bărbați (5,3%) și lipsa sprijinului din partea femeilor

(7,6%), ceea ce sugerează că în competiția politică bărbații resimt mai mult lipsa de solidaritate din interiorul propriilor rețele.

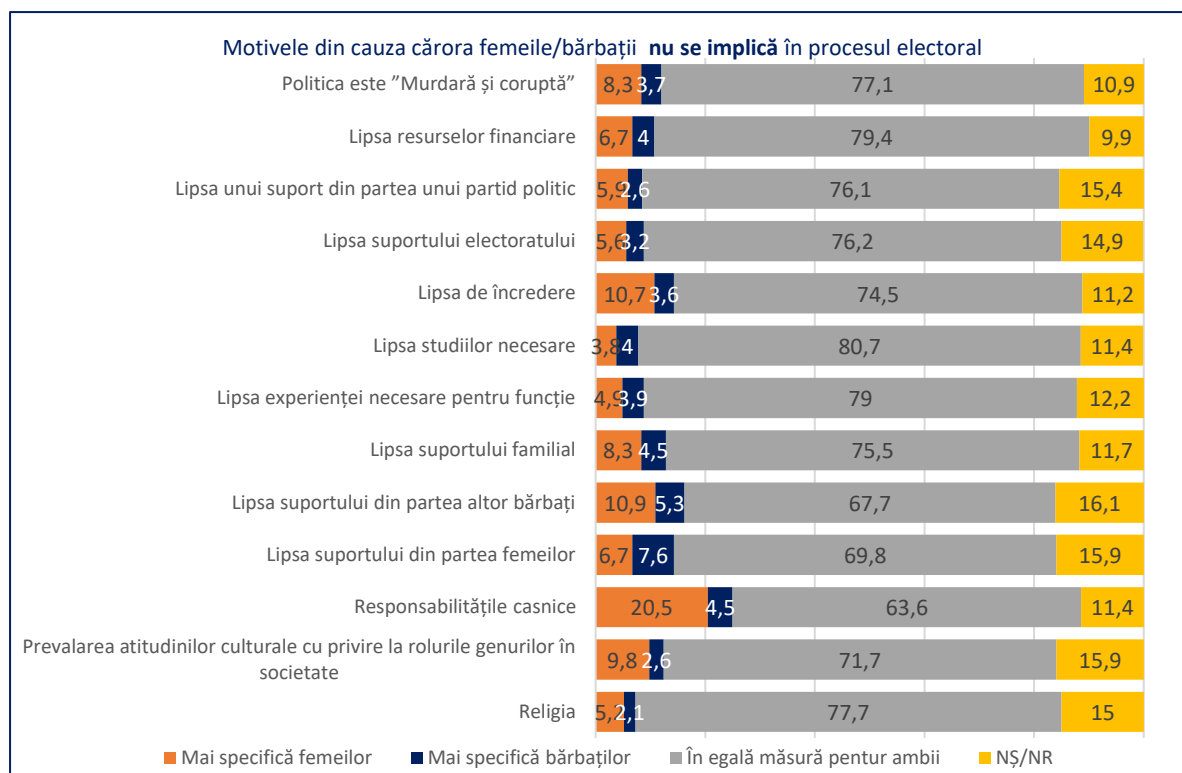

Figura 8. Barierele percepute în calea implicării femeilor și bărbaților în procesul electoral, %
Sursa: Studiu CPD, 2025

Percepțiile privind barierele femeilor în politică s-au schimbat în ultimii ani, dar rolurile tradiționale și lipsa sprijinului continuă să fie elemente centrale. Precum sa menționat mai sus, responsabilitățile casnice rămân cea mai frecvent asociată barieră femeilor: deși au scăzut față de 2021 (34,8%), în 2025 acestea sunt menționate încă de 20,5% dintre respondenți. Aceasta confirmă faptul că sarcinile de îngrijire și munca domestică sunt percepute constant ca un obstacol major pentru participarea femeilor în viața politică. O altă barieră semnificativă este lipsa de încredere, care înregistrează o scădere de la 18,4% în 2021 la 10,7% în 2025, sugerând o ușoară schimbare de percepție, posibil influențată de creșterea vizibilității femeilor în funcții politice și de aplicarea cotei de gen. În ceea ce privește lipsa sprijinului din partea altor bărbați, aceasta rămâne un factor important, dar cu o evoluție oscilantă (14,5% în 2021, 8,3% în 2023, 10,9% în 2025). Persistența acestei bariere evidențiază rolul solidarității masculine în accesul la resurse și în carierele politice, iar absența acestui sprijin poate dezavantaja femeile. În ansamblu, datele arată o diminuare a importanței barierele percepute, dar responsabilitățile casnice și lipsa sprijinului din rețelele masculine continuă să fie considerate obstacole structurale pentru femei.

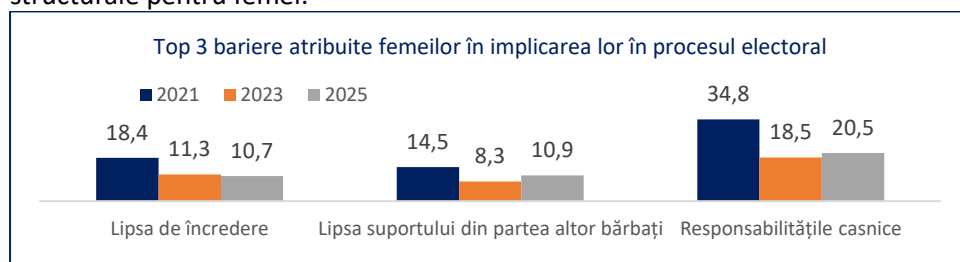

Figura 9. Barierele percepute în calea implicării femeilor în procesul electoral,
Sursa: Studiu CPD, 2021 - 2025

IMPLICAREA ALEGĂTORILOR ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ ȘI PERCEPȚIILE LOR

Peste jumătate dintre cetățenii Republicii Moldova (51,9%) se încadrează în categoria pasivilor, adică persoane cu un interes redus sau inexistent față de campania electorală și procesul alegerilor. Un element important al prezentei analize vizează aspectele comportamentale ale alegătorilor în timpul campaniei electorale, în special în ceea ce privește nivelul de interes pentru procesul electoral, pentru exercitarea dreptului la vot etc. Nivelul de implicare și interes al cetățenilor a fost măsurat prin intermediul unui Index construit în baza a 6 itemi² ce reflectă interesul cetățenilor față de procesul electoral. Intensitatea interesului a fost estimată de la 1 (interes/implicare mică) la 5 (interes/implicare mare). În baza indexului respectiv cetățenii au fost clasificați în trei grupuri principale, în funcție de nivelul de implicare și interes în procesul electoral: (i) cetățeni care dau dovadă de implicare activă, (ii) cetățeni cu implicare medie și (iii) cetățeni cu nivel scăzut de interes și implicare. Datele arată că aproape o treime (30,5%) manifestă o implicare medie, în timp ce doar 17,7% dintre cetățeni pot fi considerați activi, urmărind știrile și dezbaterile electorale, analizând profilurile candidaților sau

participând la întâlnirile cu aceștia. Din perspectivă democratică, fenomenul este problematic, deoarece pasivitatea alegătorilor poate influența atât calitatea dezbaterii publice, cât și gradul de exercitare efectivă a dreptului la vot. În mod rezonabil, se poate presupune că persoanele active în campania electorală sunt și cele mai predispuse să participe la vot, în timp ce grupul pasiv riscă să rămână în afara procesului electoral. Astfel, diferențele de implicare nu reflectă doar un nivel de interes pentru politică, ci pot anticipa și comportamentele reale de participare la urne.

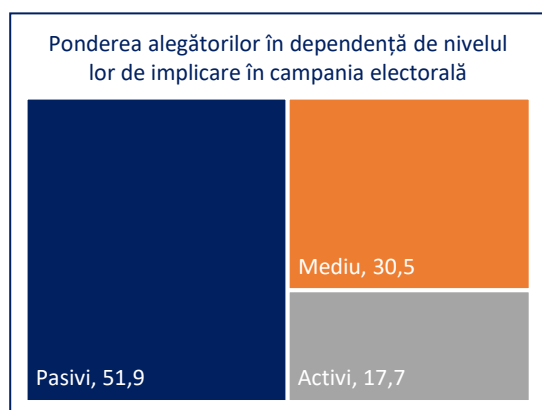

Figura 10. Grupurile de alegători în funcție de nivelul de implicare

a acestora în procesul electoral, %
Sursa: Studiu CPD, 2025

Alarmant este faptul că ponderea celor pasivi crește de la an la an. Analizând nivelul de implicare al alegătorilor în campanii electorale, observăm o tendință negativă: ponderea celor pasivi în 2025 depășește 50%, crescând cu 12,4% comparativ cu scrutinul electoral parlamentar precedent. Respectiv, ponderea celor activi a ajuns la 17,7%, reducându-se constată cu aproximativ 2% de la un scrutin la altul. Această dinamică denotă nu doar o scădere a interesului pentru procesele electorale, ci și o diminuare a încrederii cetățenilor în eficiența implicării lor în acest proces.

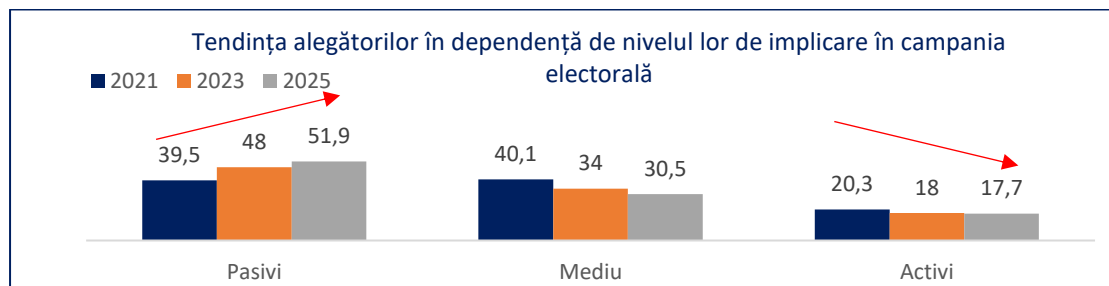

Figura 11. Tendința grupurilor de alegători în funcție de nivelul de implicare a acestora în procesul electoral, %
Sursa: Studiu CPD, 2021-2025

² Itemii măsoară: cât de frecvent urmăresc cetățenii știrile legate de alegeri; cât de frecvent urmăresc aceștia dezbaterile electorale; cât de mult analizează cetățenii profilul candidaților și a candidatelor; cât de frecvent sunt interesați alegătorii să participe la întâlnirile cu candidații electorali; cât de frecvent discută/informează colegii/membrii familiei/prietenii despre concurenții electorali; cât de interesați sunt cetățenii să participe la activitățile electorale organizate de concurenții electorali.

Pentru a crește implicarea electorală, este esențial să fie mobilizați tinerii, persoanele cu educație redusă, cu venituri scăzute și comunitățile minoritare lingvistic, unde pasivitatea este cea mai pronunțată. Datele arată diferențe clare între grupurile sociale privind nivelul de implicare în campania electorală. Cei mai pasivi sunt tinerii între 18–29 de ani (61,4%) și 30–44 de ani (63,6%), dar și persoanele cu studii incomplete (63,5%) sau cu nivel scăzut de venit (55,7%). De asemenea, populația care vorbește limba rusă sau alte limbi decât româna/moldoveneasca are o pondere mai mare de pasivi (60%). În schimb, gradul cel mai înalt de implicare se regăsește în rândul persoanelor de peste 60 de ani (29,3% activi) și a celor cu studii superioare (21,1% activi). Aceste date sugerează că, dacă se dorește creșterea implicării cetățenilor în discuțiile și procesele electorale, accentul trebuie pus pe mobilizarea tinerilor, pe persoanele cu educație redusă, pe cei cu venituri scăzute și pe comunitățile minoritare lingvistic. În aceste grupuri, lipsa de interes sau informare este cea mai puternică, iar intervențiile de educație civică, campaniile de informare și crearea unor spații de participare accesibile ar putea avea cel mai mare impact.

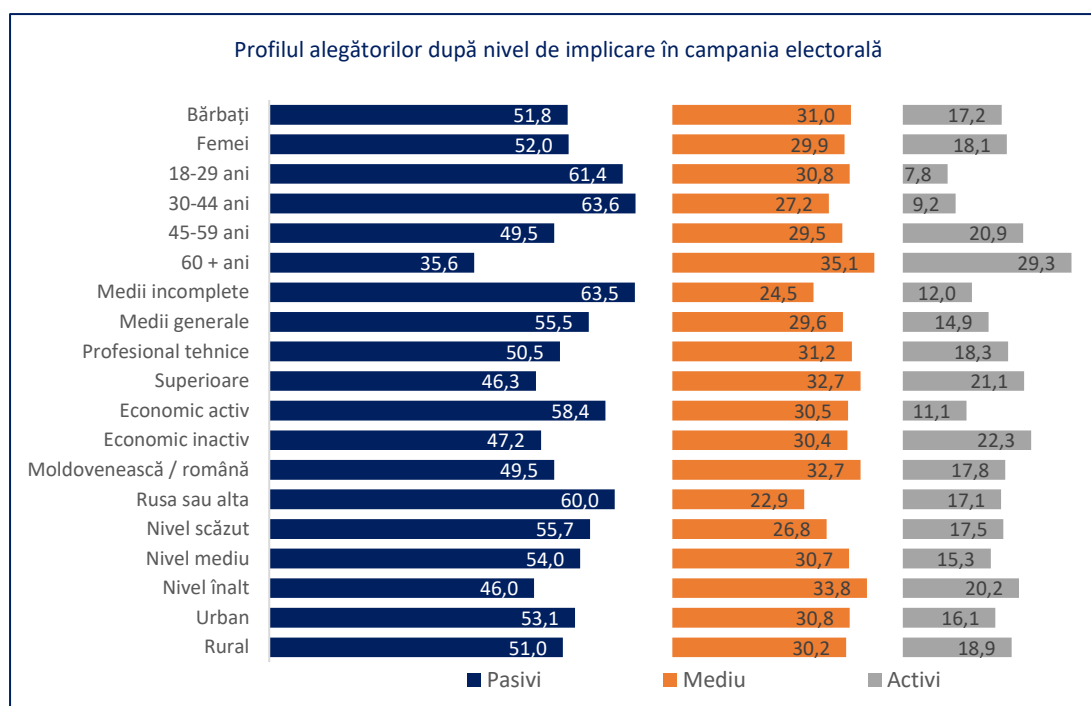

Figura 12. Grupurile de alegători în funcție de nivelul de implicare a acestora în procesul electoral, după caracteristici demografice, %

Sursa: Studiu CPD, 2025

Implicarea mai mare reduce preferința pentru bărbați în politică, dar nu schimbă stereotipurile tradiționale despre rolul femeilor și bărbaților în familie. Datele arată o situație paradoxală. Alegătorii activi, adică cei mai interesați de campaniile electorale și informați despre procesul politic, continuă să reproducă stereotipuri tradiționale legate de rolurile în familie: aproape 70% cred că bărbatul trebuie să aducă bani în casă, 60% că destinul femeii este familia și gospodăria, iar jumătate că treburile casnice sunt mai mult responsabilitatea femeilor. Totuși, atunci când vine vorba de politică, doar 1 din 5 afirmă deschis că femeile nu ar trebui să fie implicate sau că sunt mai puțin capabile. Această diferență poate fi explicată prin faptul că stereotipurile legate de sfera privată sunt mai adânc înrădăcinate și mai puțin contestate social, în timp ce în domeniul politic există totuși o presiune publică și legislativă (precum cota de gen) care a normalizat într-o anumită măsură prezența femeilor. Cu alte cuvinte, alegătorii activi acceptă mai ușor femeile ca actori politici, dar continuă să le atribuie roluri tradiționale în familie. Pe de altă parte, atunci când trebuie să aleagă între un bărbat și o femeie cu aceleași competențe, majoritatea declară că genul nu contează (70–77%). Totuși, cei mai pasivi tind mai des să prefere un bărbat (27,1%), ceea ce arată că lipsa de informare și de contact cu dezbaterile publice păstrează intacte prejudecățile. Cei mai activi și cei cu implicare medie sunt mai dispuși să

accepte o femeie (5,2% și 3,8%, comparativ cu doar 2,3% la pasivi). În ansamblu, situația arată că implicarea civică și expunerea la dezbaterile politice reduc biasul explicit împotriva femeilor în sfera publică, dar nu reușesc încă să erodeze normele tradiționale despre rolurile de gen în familie. Această separare între „politică” și „viața privată” reflectă un proces incomplet de schimbare culturală: femeile sunt „tolerate” în politică, dar sunt în continuare văzute ca având responsabilitatea principală pentru familie și gospodărie.

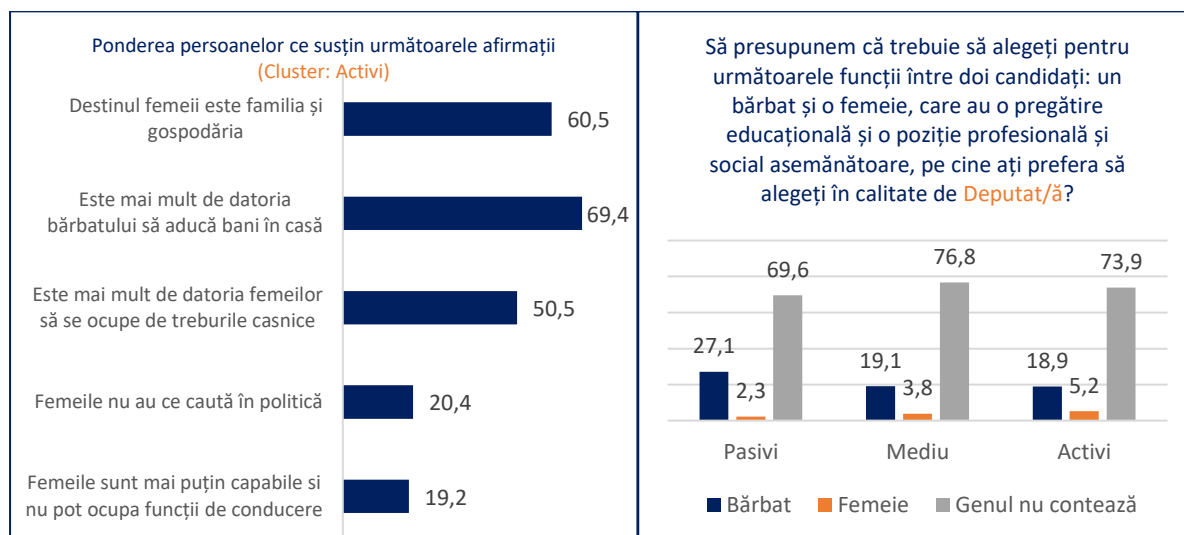

Figura 13. Ponderea stereotipurilor de gen și a preferințelor electorale în rândul alegătorilor activi, pasivi și cu implicare medie

Sursa: Studiu CPD, 2025

Top priorități pentru noul Parlament: corupția, nivelul de trai și locurile de muncă. Datele arată că reducerea corupției este cea mai mare prioritate pentru cetățeni, în special pentru bărbați (60%), dar și pentru aproape jumătate dintre femei (46,8%). Următoarele două teme majore, împărtășite de ambele sexe, sunt creșterea nivelului de trai (44,1% dintre femei și 40% dintre bărbați) și crearea locurilor de muncă (46,3% dintre femei și 44,9% dintre bărbați). Aceste rezultate confirmă că agenda publică este dominată de preocupările pentru integritate și pentru condițiile economice generale. Diferențele de gen devin vizibile la capitolele legate de protecție socială. Femeile pun mai mult accent pe mărirea pensiilor și a prestațiilor sociale (33,6% față de 27,7% dintre bărbați) și pe majorarea salariilor (38% față de 35,3%). Aceasta reflectă faptul că femeile, fiind mai frecvent afectate de inegalități salariale și de responsabilități de îngrijire, asociază bunăstarea proprie și a familiei cu măsuri directe de sprijin financiar.

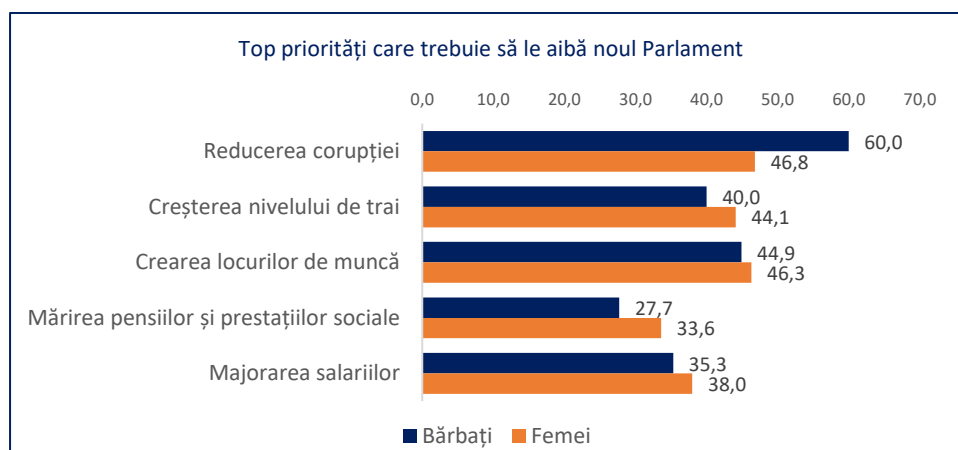

Figura 14. Prioritățile principale ale cetățenilor pentru noul Parlament, dezagregate pe gen

Sursa: Studiu CPD, 2025

CONSTATĂRI

Această secțiune sintetizează concluziile studiului privind percepțiile alegătorilor din Republica Moldova asupra participării femeilor și bărbaților în viața politică, asupra reprezentării grupurilor subreprezentate și asupra nivelului de implicare în campania electorală.

1. Destinul femeii este familia și copii: 62 % dintre alegători cred că destinul femeii este să aibă grijă de familie și gospodărie, iar aproape 70 % consideră că bărbatul trebuie să fie principalul aducător de venituri în casă. Acest fapt arată că, în pofida progreselor legislative, rolurile de gen tradiționale rămân profund înrădăcinate în societate.

2. Reticența față de femeile în politică se accentuează: Ponderea celor care afirmă că femeile „nu au ce căuta în politică” a crescut la circa 26 % în 2025, semnalând o înrăutățire a atitudinilor față de implicarea femeilor în sfera decizională. De asemenea, aproximativ unul din cinci respondenți consideră în continuare că femeile sunt „mai puțin capabile” să dețină funcții de conducere – un nivel ridicat, relativ neschimbat față de anii precedenți, fapt ce confirmă persistența prejudecăților de gen în politica moldovenească.

3. Profilul celor care susțin stereotipurile de gen: Stereotipurile sunt mai răspândite în rândul bărbaților (46%), persoanelor cu studii reduse (până la 58%), celor din mediul rural (47%) și al vârstnicilor peste 60 de ani (45%). Ele sunt frecvente și la persoanele cu venituri mici sau inactice economic, în timp ce doar circa un sfert dintre cei cu studii superioare le împărtășesc.

4. Tinerii, singurii pe care alegătorii îi vor mai bine reprezentați: Aproape jumătate dintre alegători (49 %) își doresc mai mulți tineri în Parlament, dar doar 12 % vor mai multe femei. În același timp, peste o treime consideră suficientă prezența persoanelor cu dizabilități și a minorităților, chiar dacă acestea sunt aproape absente în legislativ.

5. Mai mult de jumătate dintre alegători sunt pasivi: jumătate dintre cetățenii Republicii Moldova (51,9 %) se încadrează în categoria alegătorilor pasivi, ponderea lor crescând de la an la an, adică persoane cu interes redus sau inexistent față de campania electorală și procesul de vot. Cei mai dezinteresați de politică sunt tinerii, peste 60 % dintre persoanele sub 45 de ani nu se implică, și alegătorii cu un nivel mai scăzut de educație și venit. În schimb, gradul cel mai înalt de implicare civică se regăsește la persoanele de peste 60 de ani (aprox. 29 % fiind alegători activi) și la cele cu studii superioare (21 % activi).

6. Idealul de deputat/ă rămâne unul tradiționalist: Profilul preferat al parlamentarului, în percepția multor alegători, se aliniază unui tipar conservator. Aproximativ 22 % dintre respondenți declară că ar prefera ca deputatul să fie bărbat (vs. doar ~6 % care ar prefera o femeie), iar importanța unor criterii precum religiozitatea, statutul de persoană căsătorită și faptul de a avea copii a crescut semnificativ – fiecare fiind considerat „necesar” de aproape jumătate dintre cetățeni. Astfel, se conturează imaginea unui politician ideal ca fiind un bărbat trecut de 40 de ani, căsătorit, cu copii și credincios, pe lângă atribute precum experiența politică, studiile superioare (în țară) și resursele financiare proprii.

7. Corupția, prioritatea numărul unu: Lupta împotriva corupției domină agenda publicului, fiind menționată ca principală prioritate pentru noul Parlament de 60 % dintre bărbați și 46,8 % dintre femei. Următoarele preocupări majore, împărtășite de ambele sexe, sunt creșterea nivelului de trai al populației și crearea locurilor de muncă (indicate de aproximativ 40–46 % dintre respondenți). Totodată, femeile acordă o importanță relativ mai mare măsurilor de protecție socială – precum majorarea pensiilor și a salariilor (34 % dintre femei vs. 28 % dintre bărbați) –, diferență ce reflectă nevoile și perspectivele diferite ale genurilor.

8. Activismul civic nu dărmă stereotipurile de acasă – Deși alegătorii activi declară în majoritate că genul nu contează la urne, 69,4 % dintre ei cred că bărbatul trebuie să întrețină familia, iar 60,5 % că destinul femeii este gospodăria. Acest paradox arată că expunerea la dezbatere politică nu înseamnă automat și depășirea rolurilor tradiționale.

METODOLOGIE

Raportul analitic a fost elaborat în baza unor date colectate cu scopul de a identifica stereotipurile persistente despre rolurile de gen în viața socială, inclusiv despre participarea femeilor în politică. Datele au fost colectate de către Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-RESEARCH”, pe parcursul lunii august 2025.

Structura populației studiate:

		Total		Genul			
				Masculin		Feminin	
		Număr	%	Număr	%	Număr	%
Total		1117	100,0%	486	100,0%	631	100,0%
Genul respondentului:	Masculin	486	47,4%	486	100,0%	0	0,0%
	Feminin	631	52,6%	0	0,0%	631	100,0%
Vârsta respondentului:	18-29 ani	206	14,2%	100	15,6%	106	12,8%
	30-44 ani	268	30,8%	116	33,4%	152	28,4%
	45-59 ani	246	28,9%	118	30,1%	128	27,7%
	60 + ani	397	26,2%	152	20,8%	245	31,0%
Studiile respondentului:	Medii incomplete	131	12,9%	51	11,6%	80	14,0%
	Medii generale	289	23,5%	135	24,9%	154	22,2%
	Profesional tehnice	349	30,0%	164	32,3%	185	27,8%
	Superioare	345	33,7%	135	31,2%	210	36,0%
Ocupația respondentului:	Economic activ	370	41,7%	178	46,8%	192	37,1%
	Economic inactiv	747	58,3%	308	53,2%	439	62,9%
Limba de comunicare:	Română	866	77,4%	369	75,5%	497	79,2%
	Rusa sau alta	251	22,6%	117	24,5%	134	20,8%
Nivelul socio - economic:	Nivel scăzut	389	33,4%	144	29,5%	245	36,8%
	Nivel mediu	377	33,4%	174	34,8%	203	32,2%
	Nivel înalt	351	33,2%	168	35,7%	183	31,0%
Mediu de reședință:	Urban	493	45,0%	224	46,6%	269	43,6%
	Rural	624	55,0%	262	53,4%	362	56,4%

ABORDAREA ANALITICĂ PRIVIND CLUSTERELE DE ALEGĂTORI

Pentru a înțelege nivelul de interes al cetățenilor față de procesul electoral, în cadrul prezentei analize, populația cercetată a fost clasificată în trei grupuri, având la bază 6 itemi specifici. Intensitatea interesului a fost estimată de la 1 (interes/implicare mică) la 5 (interes/implicare mare).

Cât de interesat sunteți de următoarele aspecte legate de această campanie electorală?

Itemi	Valoare numerică				
	Deloc interesat	Nu prea interesat	Nici - Nici	Oarecum interesat	Foarte interesat
Urmăresc frecvent știrile legate de alegeri	1	2	3	4	5

Urmăresc frecvent dezbaterile electorale	1	2	3	4	5
Analizez profilul candidaților electorali	1	2	3	4	5
Particip la întâlniri ale concurenților electorali cu alegătorii	1	2	3	4	5
Informez colegii/membrii de familie, prietenii despre concurenții electorali	1	2	3	4	5
Particip în activitățile electorale organizate de concurenții electorali	1	2	3	4	5

Prin aplicarea mediei aritmetice, am putut clasifica cetățenii în trei grupuri în funcție de nivelul de interes în procesul electoral: **(i) interes scăzut** – persoanele care nu manifestă nici un interes față de procesul electoral sau îl manifestă într-o formă redusă, valoarea răspunsurilor lor fiind până la 2,5 puncte; **(ii) interes mediu** – persoanele care manifestă un nivel mediu de interes față de procesul electoral, valoarea răspunsurilor lor fiind apreciată între 2,6 și 3,5 puncte și **(iii) interes sczut** – persoanele care manifestă un interes sporit față de procesul electoral, valoarea răspunsurilor lor fiind apreciată între 3,6 și 5 puncte.

Figura 15. Clusterele respondenților în funcție de nivelul de implicare și interes în procesul electoral
Sursa: Calcululele autorilor, 2025

Structura populației cercetate:

		Genul:								
		Total			Masculin			Feminin		
		Pasivi	Mediu	Activi	Pasivi	Mediu	Activi	Pasivi	Mediu	Activi
Total		51,9%	30,5%	17,7%	51,8%	31,0%	17,2%	52,0%	29,9%	18,1%
Genul respondentul ui:	Masculin	51,8%	31,0%	17,2%	51,8%	31,0%	17,2%	0,0%	0,0%	0,0%
	Feminin	52,0%	29,9%	18,1%	0,0%	0,0%	0,0%	52,0%	29,9%	18,1%
Vârsta respondentul ui:	18-29 ani	61,4%	30,8%	7,8%	67,2%	27,2%	5,6%	55,1%	34,7%	10,1%
	30-44 ani	63,6%	27,2%	9,2%	57,7%	32,4%	9,9%	69,7%	21,7%	8,6%
	45-59 ani	49,5%	29,5%	20,9%	52,6%	29,5%	17,9%	46,6%	29,5%	23,9%
	60 + ani	35,6%	35,1%	29,3%	29,8%	33,8%	36,5%	39,2%	35,9%	24,9%
Studiile respondentul ui:	Medii incomplete	63,5%	24,5%	12,0%	56,8%	31,7%	11,5%	68,4%	19,1%	12,5%
	Medii generale	55,5%	29,6%	14,9%	56,8%	26,5%	16,7%	54,2%	32,7%	13,1%
	Profesional tehnice	50,5%	31,2%	18,3%	53,4%	26,6%	20,0%	47,4%	36,1%	16,6%
	Superioare	46,3%	32,7%	21,1%	44,5%	39,0%	16,5%	47,6%	27,7%	24,7%
Ocupația respondentul ui:	Economic activ	58,4%	30,5%	11,1%	56,5%	34,3%	9,2%	60,6%	26,1%	13,3%
	Economic inactiv	47,2%	30,4%	22,3%	47,7%	28,1%	24,2%	46,9%	32,2%	20,9%
Limba de comunicare:	Moldoveneas că / română	49,5%	32,7%	17,8%	48,2%	34,8%	17,0%	50,7%	30,8%	18,5%
	Rusa sau alta	60,0%	22,9%	17,1%	62,9%	19,3%	17,8%	56,8%	26,7%	16,4%
Nivelul socio - economic:	Nivel scăzut	55,7%	26,8%	17,5%	62,6%	19,9%	17,5%	50,7%	31,8%	17,5%
	Nivel mediu	54,0%	30,7%	15,3%	50,6%	33,7%	15,7%	57,2%	27,8%	15,0%
	Nivel înalt	46,0%	33,8%	20,2%	44,1%	37,6%	18,3%	48,0%	29,9%	22,1%
Mediu de reședință:	Urban	53,1%	30,8%	16,1%	52,3%	33,4%	14,3%	53,8%	28,3%	17,9%
	Rural	51,0%	30,2%	18,9%	51,4%	29,0%	19,6%	50,6%	31,2%	18,3%

Creat în anul 1998, Centrul "Parteneriat pentru Dezvoltare" (CPD) este o instituție obștească, care își propune să contribuie la promovarea unui discurs integrator cu privire la problematica genurilor umane, statutul femeii și egalitatea de șanse pentru femei și bărbați. CPD se afirmă în calitate de structură neguvernamentală, care pledează pentru implementarea conceptului egalității de gen în toate domeniile vieții, promovarea politicilor publice în domeniu, abordarea problemelor ce țin de rolul femeii în societate și abilitarea acesteia, eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, fiind concomitent și un centru de documentare, informare și instruire pentru ONG-urile de profil și grupurile de inițiativă.

Scop. Dezvoltarea și consolidarea resurselor și mecanismelor de abilitare echitabilă a femeilor și bărbaților în vederea promovării egalității de gen în Republica Moldova prin susținerea unui demers coerent de influențare a politicilor.

Misiune. CPD promovează valorile egalității de gen, ca parte componentă a unei societăți deschise, în scopul consolidării unui parteneriat autentic de gen.

Viziune. CPD pledează pentru edificarea unei comunități cu perspective și oportunități egale pentru membrii/ele săi/sale, a unei societăți în care femeile și bărbații sunt cetățeni cu drepturi depline, capabili să soluționeze problemele în comun, să beneficieze în mod egal de noile oportunități și să se angajeze plenar în activități politice, economice și sociale.

ADRESA NOASTRĂ:

Centrul "Parteneriat pentru Dezvoltare"

str. Tighina 23/1

Chisinau, MD-2012, Republica Moldova

Tel.: +(373 22) 23-70-89

www.progen.md

e-mail: cpd@progen.md